

Kvalifikace pro zelená zaměstnání

Stručná zpráva Cedefopu se zabývá tím, jaké znalosti a kompetence jsou potřebné pro výkon povolání v nízkouhospodárné ekonomice¹. Ve zprávě se uvádí, že pro environmentálně příznivější hospodářství je důležitější zlepšit stávající kvalifikace pracovníků, než vytvářet nové specializované zelené kvalifikace.

Rozvíjení nízkouhospodárného hospodářství může být prospěšné ve dvou směrech. Jednak plní závazky vztahující se k opatřením, která reagují na změny klimatu, jednak snižuje nezaměstnanost. Dospělo se ke shodě v tom, že pro kvalifikaci pracovníků v této oblasti není třeba vyvíjet nová kurikula a směry vzdělávání, protože stačí zlepšit současné znalosti a dovednosti.

Zelené oživení hospodářství

Jasný důkaz spojení mezi rozvíjením nízkouhospodárné ekonomiky a vytvářením pracovních míst lze nalézt v reakcích na hospodářskou krizi. Několik členských států zavedlo v letech 2008–2009 ekonomické stimuly, například investice do energetické účinnosti a programů obnovitelné energie. *Plán evropské hospodářské obnovy*, zahájený v roce 2008, poskytl finanční stimul v hodnotě kolem 200 miliard eur na zastavení hospodářského poklesu a zaměřil investice na čisté technologie a infrastrukturu. Toto téma bylo přeneseno do nové strategie Evropské unie pro udržitelný růst a zaměstnání, *Evropa 2020*, kde inovace a zelený růst tvoří základ plánu na podporu konkurenceschopnosti.

Jak zelené je moje zaměstnání?

Studie Cedefopu *Kvalifikace pro zelená zaměstnání*², jež je součástí širší studie, kterou provádí Mezinárodní organizace práce (ILO), pohlíží na kvalifikace potřebné pro rozvoj nízkouhospodárného hospodářství v šesti členských státech (v Dánsku, Německu, Estonsku, Španělsku, Francii a ve Spojeném království). Studie ukazuje, že hranice mezi tím, co je a co není pracovní místo přátelské k životnímu prostředí, je stále nejasnější. Šestice členských států vnímá rozdílně, zda je určité zaměstnání nové zelené, nebo stávající s novými prvky. Např. povolání energetického auditora je v Estonsku považováno za nové zelené povolání. V Německu však může být považováno za změnu v činnosti dlouhodobě zavedeného povolání. *BusinessEurope* tvrdí, že neexistuje žádná jasná definice zelených zaměstnání a že rozdíl mezi zelenými a konvenčnějšími sektory je umělý³. Snaha rozlišovat zelená a nezelená pracovní místa a kvalifikace nemusí být užitečná.

Ve studii Cedefopu se také tvrdí, že kvalifikace potřebné pro zaměstnání přátelská k životnímu prostředí lze nalézt i ve stávajících zaměstnáních. Rovnováha obecných kompetencí (např. samostatnost a schopnost

komunikace), obecných zelených kompetencí (např. omezení odpadu a zlepšování energetické a zdrojové účinnosti) a doplňování existujících znalostí a dovedností spojených s pracovním místem je mnohem účinnější pro rozvíjení nízkouhospodárného hospodářství než specializované zelené kvalifikace.

Zelené oblasti jsou všude

Zdá se, že podobně jako jsou kompetence v IT základní v mnoha aspektech pracovního života, stanou se zelené kompetence podobně důležité pro téměř všechna pracovní místa. Studie Cedefopu však také ukazuje, že úroveň přeškolení vyžadovaná k tomu, aby se pracovníci mohli přizpůsobit povoláním ve zcela odlišném *zelenějším* průmyslu, může být nižší, než se očekávalo. Znalosti a dovednosti ze „starých“ či dokonce zanikajících průmyslových odvětví mohou být cenné i pro nízkouhospodárné hospodářství. Např. pracovníci se zkušenostmi se stavěním lodí a v odvětví ropy a zemního plynu jsou velmi vyhledávaní ve výrobě větrných turbín pro své dovednosti ve sváření, povrchové úpravě a vystrojování. Případové studie ukazují, že vzhledem k dobrému základu obecných znalostí a dovedností stačí zvýšit stávající kompetence nebo k nim něco přidat k tomu, aby lidé mohli vykonávat úkoly vyžadované novými zelenými profesemi (viz tabulka).

Ačkoliv se zvýšení kvalifikací jeví efektivnější než rozvíjení nových zelených kvalifikací, některé sektory budou vyžadovat značné investice do znalostí a dovedností vzhledem k rozsahu vyžadovaného zvýšení kvalifikací. Např. energetická účinnost a stavění domů s nulovými emisemi jsou podporovány národní legislativou. Obavy o schopnost stavebnictví plnit nízkouhospodárné požadavky se stávajícími pracovními silami jsou založeny spíše na malém počtu pracovníků než na potřebě zvyšování jejich kvalifikace, protože vyžadované nové kvalifikace nejsou nijak zvlášť komplikované.

Zelený růst pochází ze STEM⁴

EU má však v základně kvalifikací systémové slabiny, které omezují její produktivitu a konkurenceschopnost a snižují připravenost využívat příležitosti nabízené zeleným růstem. Nedostatek manažerských a technických kompetencí specifických pro pracovní místa, z nichž mnohé se vztahují ke STEM, vzbuzuje větší obavy než nedostatek „nových“ zelených kvalifikací.

V celé Evropě jsou v současné době předměty STEM ve středoškolském a vysokoškolském vzdělávání méně oblíbené. Vlivem demografických trendů nemají některé země dostatek inženýrů, kteří by nahradili ty, kdo odešli do důchodu, a v důsledku toho je nedosta-

tek lidí schopných uskutečňovat velké projekty v infrastrukturu. Nedostatek inženýrů je zřejmě největším problémem environmentálního sektoru v Německu a ještě se zhoršuje v důsledku menšího počtu absolventů technických oborů vysokých škol a učňovství.

Příklady zvyšování kvalifikace pro nová povolání v členských státech

Země	Povolání	Základní vzdělání	Zvyšování kvalifikace	Nové povolání*
Dánsko	průmyslový elektrikář / elektrotechnik	profesní kvalifikace / terciární inženýrské vzdělání	znalost zdrojů energie, schopnost integrovat energetické systémy	Manažer v oblasti obnovitelných zdrojů <i>Manager in renewable energy</i> <i>Gestionnaire d'énergie renouvelable</i> <i>Manager für erneuerbare Energien</i>
	obsluha strojů / průmyslový elektrikář	profesní kvalifikace / střední vzdělání	montáž, instalace součástek, používání nástrojů	obsluha větrné turbíny <i>Wind turbine operator</i> <i>Opérateur d'éolienne</i> <i>Windturbinentechniker</i>
Estonsko	stavební dělník	žádný profesní standard	znalost energetických systémů, analýza dat, projektový management	energetický auditor <i>Energy auditor</i> <i>Vérificateur de bilan énergétique</i> <i>Energieberater</i>
Francie	pracovník v sektoru recyklace	osvědčení profesní kvalifikace	techniky třídění a sběru, znalosti úpravy a skladování	odborná síla v recyklaci odpadu <i>Waste recycling operator</i> <i>Opérateur des industries du recyclage</i> <i>Facharbeiter für Abfall-Recycling</i>
	designér výrobků a služeb	22 kurzů počáteční odborné přípravy s různými specializacemi	začlenit environmentální kritéria do procesu navrhování, integrovaného hodnocení a analýzy životního cyklu	eko-designér <i>Eco-designer</i> <i>Écoconcepteur</i> <i>Öko-Designer</i>
Německo	elektronik / mechatronik	počáteční profesní příprava	elektronické a hydraulické systémy, bezpečnostní postupy, obsluha a údržba	servisní technik ve větrné elektrárně <i>Wind power service technician</i> <i>Technicien de maintenance de l'énergie éolienne</i> <i>Servicetechniker für Windenergieanlagen</i>
	instalatér / elektroinstalatér a topenář	počáteční profesní příprava	technické vzdělávání, znalosti administrativních postupů, podnikatelské kompetence	podnikatel v oblasti solární energie / vývojář instalačních projektů <i>Solar energy entrepreneur / Installations project designer</i> <i>Entrepreneur de l'énergie solaire / concepteur de projets d'installations</i> <i>Fachwirt für Solartechnik / Entwickler für Installationsprojekte</i>
Spojené království	Inženýr v sektoru energetiky	terciární inženýrské vzdělání	instalace a údržba nízkoemisních technologií, kompetence v jednání se zákazníky	expert pro inteligentní energii / manažer pro inteligentní energii <i>Smart energy expert / smart energy manager</i> <i>Expert en énergies intelligentes / gestionnaire d'énergies intelligentes</i> <i>Fachkraft für intelligente Energie / Manager für intelligente Energie</i>
	komoditní obchodník / komoditní makléř	terciární vzdělání	praktické znalosti o fungování trhu s emisemi, znalost makléřských nástrojů	obchodník s emisemi / makléř s emisemi <i>Carbon trader / broker</i> <i>Courtier / cambiste en carbone</i> <i>Emissionshändler / Emissionsbroker</i>

* Názvy nových povolání jsou uvedeny též v angličtině, francouzštině a němčině (podle jazykových verzí stručné zprávy Cedefop).

Priority v kvalifikacích pro nízkoemisní hospodářství

V budoucnosti budou všechna zaměstnání zelená. Porozumění environmentálnímu dopadu povolání musí být obsaženo v systémech vzdělávání a profesní přípravy. Integrovaní témat udržitelného rozvoje a environ-

mentální problematiky do existujících kvalifikací je mnohem efektivnější než vytváření nových standardů vzdělávání. Každý nový učební obor by měl mít zařazenou tematiku nízkoemisního hospodářství tak, jak je tomu v současné době v Austrálii.

Strategie rozvoje kvalifikací vyžaduje provedení několika opatření:

- Umožnit lidem, aby si mohli ke svým současným znalostem a dovednostem osvojit další prostřednictvím vzdělávání šitého na míru podle jejich potřeb a dostupného pomoci různých nástrojů a metod. Zvyšování kvalifikací však pro ně musí být únosné i výnosné. Nedávno provedené šetření ve Spojeném království zjistilo, že hodně elektrikářů se chtělo naučit, jak instalovat fotovoltaická zařízení, nebyli však ochotni platit 2050 eur za kurz.
- Přilákat studenty na středoškolské a vysokoškolské úrovni ke studiu předmětů STEM a rozvíjet tyto klíčové kvalifikace, které poskytují základ pro špičkové znalosti a dovednosti o nízkoemisním hospodářství. Konfederace britského průmyslu v současné době zvažuje příspěvek ve výši 1100 eur pro každého studenta, který se přihlásí do vysokoškolského studia STEM.
- Obecné kompetence pracovních sil musí být zlepšeny. V tomto smyslu se obecnými kompetencemi rozumí kompetence vyžadované téměř ve všech povoláních, tzn. i zelené kompetence, které by měly být součástí každého zaměstnání.
- Je třeba klást větší důraz na vzdělávání učitelů. Učitelů a instruktorů, kteří jsou si vědomi environmentálních problémů a jsou schopni vyučovat nové techniky, je málo. Nedostatek je zvláště akutní v zemědělství a ve stavebnictví.

Ve všech šesti členských státech zkoumaných ve studii jsou si vědomi toho, jaký potenciál pro zaměstnanost má přechod k nízkoemisní ekonomice. Žádný z těchto států však nemá rozvoj příslušných kompetencí integrovan do svých environmentálních strategií a programů. Nejvíce vpředu je v tomto ohledu Francie se svým Plánem mobilizace pro zelená zaměstnání (*Plan de mobilisation pour les emplois verts*). Kvalifikační strategie, které se zaměřují na systémové slabiny na trhu práce, jsou aktualizovány a budou prospěšné pro zelená zaměstnání.

Dánské případové studie ukazují důležitost nadoborového hlediska při identifikaci potřeb kvalifikací. Pokud by podniky braly v úvahu jen úzké oborové potřeby, mohly by jim uniknout inovace a potenciál k růstu pracovních příležitostí na nových trzích zelené energie.

Národní a regionální úřady podporují alternativní zdroje energie, např. větrné elektrárny v Dánsku a stimulují tak vytváření nových pracovních míst koordinovanou politikou zaměstnanosti, zvyšování kvalifikací a inovací. Regionální úřady jdou příkladem ve vytváření jednotných a organizovaných strategií zvyšování kvalifikací a v rozvíjení úspěšných veřejnosoukromých iniciativ, které lze považovat za příklady dobré praxe. Bez podpory vlád a regionálních úřadů se zelená ekonomika neobejde, jak ukázal nedávný kolaps fotovoltaického průmyslu ve Španělsku.

Evropští politici činitelé se nyní musí postarat o to, aby jejich podpora kvalifikací a vzdělávání byla v souladu se zaměřením a ambicemi jejich strategií podpory investic do zelených inovací a infrastruktury. Jen tak se podaří plně využít potenciál nízkoemisního hospodářství k vytváření nových pracovních míst.

Anna Konopásková

---

¹ *Anglicky: low-carbon economy; francouzsky: économie sobre en carbone; německy: emissionsarme Wirtschaft; italsky: economia a basse emissioni di carbonio.*

² *CEDEFOP. Skills for green jobs : European synthesis report. Luxembourg : Publication Office of the European Union, 2010. 102 s. Sg. 27052*

³ *BusinessEurope: Greening the economy – Taking on employment and skills challenges, 2010.*

⁴ *Akronym utvořený ze slov Science, Technology, Engineering, Mathematics (přírodní vědy, technologie, inženýrství, matematika).*

Pramen: Cedefop. Skills for green jobs. Briefing note, July 2010. 4 p. http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/9024_en.pdf

---

Terciární vzdělávání v Německu a v USA

Německo má menší podíl vysokoškoláků než USA. OECD ve zprávě *Pohled na školství v ukazatelích OECD* každoročně zdůrazňuje, že v Německu má málo lidí ukončené formální vysokoškolské vzdělání.

Pro porovnání podílů vysoce kvalifikovaných osob mezi zeměmi však formální absolutoria nejsou dobrým ukazatelem. V Německu zaujímá zvláštní roli systém odborného vzdělávání, který z velké části odpovídá formálně vyšším absolutoriím v zahraničí. Studie uká-

zaly, že pro ekonomickou výkonnost země mají větší význam kompetence obyvatel než ukončené formální vzdělání. Pro porovnání vybavenosti Německa a USA vysoce kvalifikovanými osobami je třeba měřit podíl vysoce kompetentních osob, místo podílu osob